

УДК 371.3:378.4

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-106-2-127-136>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Л. М. Потапюк

ORCID 0000-0003-0830-8758

В. В. Ковальчук

ORCID 0009-0000-4637-4815

У статті обґрунтовується сутність поняття інклюзивної компетентності як основної складової професійної компетентності майбутніх педагогів; характеризуються особливості її формування з метою впровадження і розвитку інклюзивної освіти у вітчизняний простір. Вказується на залежності успішності адаптації особистості в освітньому середовищі і в суспільстві загалом від сформованості інклюзивної компетентності. Наголошується на включенні до цілісної структури компетентності педагога сукупності загальних, базових, спеціальних та особистісних компетентностей. Виділяються принципи, на основі яких здійснюється формування інклюзивної компетентності (цілісне становлення майбутнього педагога, педагогічна комунікативність, перехід здобувача вищої освіти до суб'єкт-суб'єктних стосунків; мотивоване освоєння навичок успішної комунікації, активна взаємодія усіх суб'єктів освітньої діяльності, комплексний підхід, опора на позитивне, стимулювання розвитку особистісних якостей педагогів тощо). Визначаються стратегічні дії у діяльності майбутніх педагогів, основні критерії (мотиваційний, когнітивний, рефлексивний, операційний), на основі яких виділяються рівні сформованості певних властивостей педагога (від нульового і до високого). У зв'язку із впровадженням в освітній процес дистанційного навчання особлива увага акцентується на внесенні до складу операційного критерію інформаційної компетентності.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інклюзивна компетентність, формування інклюзивної компетентності, майбутні педагоги, інклюзивне освітнє середовище.

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Як показує існуючий досвід

інклюзивної освіти (далі – ІО), основним завданням і стратегічною метою професійної діяльності майбутніх педагогів є формування у них інклюзивної компетентності (далі – ІК), яка постає основною складовою їхньої діяльності. Означений аспект є актуальним у світлі системних реформ сучасної вищої освіти та у процесі вироблення нових освітніх стандартів на ґрунті компетентнісного підходу. Від сформованості ІК майбутніх педагогів закладів вищої освіти (далі – ЗВО) залежить успішність адаптації особистості в освітньому середовищі зокрема та суспільстві загалом. А отже, постає проблема підготовки майбутніх педагогів, фахівців, які можуть успішно працювати в умовах інклюзивного освітнього середовища з особами з особливими потребами. Така потреба пов’язана з тим, що у закладах освіти спостерігається брак компетентних педагогів, які в умовах інклюзивного навчання готові до ефективної взаємодії з особами цієї категорії, їхніми батьками, іншими спеціалістами саме через відсутність механізму формування інклюзивної компетентності в середовищі ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. В останні роки зростає інтерес дослідників до питань формування компетентностей педагогів у галузі ІО. Чимало науковців працює над дослідженням означеної проблеми. Учені Ю. Бабаян (2014), О. Красовська (2020), Н. Місткова (2020), К. Нор (2020), А. Педорич (2018), Л. Потапюк (2018, 2020), Т. П’ятакова (2012), О. Хом’як (2020) та ін. у своїх наукових доробках розкривають сутність поняття «інклюзивна компетентність» та висвітлюють основні аспекти формування ІК майбутніх педагогів. Науковці Н. Атишок (2015), І. Ніколенко (2023), Л. Потапюк (2023), Т. Пушкаррова (2023), І. Серeda (2023), О. Шостак (2023) та ін. розкривають проблеми як теорії, так і практики щодо розвитку інклюзивного освітнього простору, враховуючи особливості та особливі освітні потреби (далі – ООП) усіх учасників освітнього процесу. Проблему підготовки педагогічних працівників до роботи в інклюзивних умовах аналізують у своїх наукових доробках К. Бовкуш (2015), Н. Зосенько (2022), Т. Остряко (2017) та ін.

Однак, не дивлячись на численні наукові напрацювання, проблема впровадження та розвитку ІО для нашої країни залишається актуальною і потребує подальших досліджень та механізмів удосконалення.

Мета статті – здійснити аналіз особливостей формування ІК майбутніх педагогів як основної складової їхньої професійної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Система ІО орієнтована на успішну реалізацію системи принципів (демократії, гуманізму, справедливості, індивідуального підходу до всіх учасників освітнього

процесу, а особливо до осіб з ООП. В основі ІО, як зазначають учені, знаходиться «ідеологія, яка виключає дискримінацію й забезпечує не лише рівне ставлення до всіх людей, але й створює особливі умови для тих, хто має особливі освітні потреби» (Evans, Vincent, 2017, p. 103). «Саме інклюзивна освіта має запропонувати кожній дитині з обмеженими можливостями умови для оптимального розвитку, ставлячи кожного в центр власних проблем, щоб якомога ближче відповідати їхнім потребам та очікуванням» (Shostak, Nikolenko, Sereda, Pushkarova, Potapiuk, 2023, p. 208).

Впровадження та розвиток ІО вимагає створення відповідного інклюзивного освітнього середовища, в якому відбувається активне включення молоді з інвалідністю, її адаптація в соціумі з метою успішного включення в систему суспільних зв'язків. «Головними цінностями «здорової» академічної спільноти мають стати чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та підзвітність. Від них залежить ефективність освіти та якість науково-дослідної роботи (Потапюк, Потапюк, 2017, с. 38). Усе це вимагає зміни методичних підходів до організації освітнього процесу. У цій організації потрібна системна робота у діяльності і педагогів, і адміністрації освітнього закладу; відпрацювання алгоритму взаємопов'язаної роботи між усіма учасниками освітнього процесу. У процесі педагогічної взаємодії з особливими дітьми педагоги працюють у мінливих умовах; їм доводиться реалізовувати неординарні підходи: «бути надзвичайно уважними до нових реалій і тенденцій інклюзивної освіти, інновацій у сфері форм, методів, прийомів і засобів навчання й виховання, здатними гуманними способами розв'язувати різноманітні педагогічні ситуації» (Потапюк, 2021, с. 207).

З. Шевців вважає (2017), що ІК є «соціально-педагогічною компетентністю майбутнього вчителя початкових класів, це інтегроване особистісне новоутворення, що характеризується синтезом знань і навичок, необхідних для успішного здійснення соціально-педагогічної діяльності, та умінь вчителя використовувати фахові знання, уміння і навички для розв'язання стандартних і нестандартних задач і проблем, пов'язаних зі спільним навчанням дітей з різним рівнем психофізичного розвитку» (с. 14).

Г. Васильєва стверджує (2021), що «саме від організації процесу пізнання професійної діяльності майбутніми вчителями інклюзивної форми навчання в педагогічному університеті залежить ефективність формування методичної компетентності вчителя», яка є складовою професійної компетентності і значним чинником впливу на процес виховання молодого покоління; «інтегративною професійно-особистісною характеристикою, що забезпечує здатність до здійснення методичних функцій у системі інклюзивної освіти відповідно до професійного стандарту вчителя» (с. 197).

ІК є спеціальною професійною компетентністю педагога, яка включає його відповідальність по відношенню до усіх учасників освітнього процесу і до себе як особистості, оскільки відповідальність, як зазначає Л. Потапук (2020), «надзвичайно складне морально-етичне, психічне утворення та суперечливе явище, що носить індивідуальний і водночас суспільний характер та відіграє важливу роль у забезпеченні нормальної життєдіяльності суспільства і людини у ньому, в реалізації своєї місії й особистісного потенціалу. Передумовою відповідальності завжди є вибір людиною можливої поведінки, що проявляється у власній активності, діяльності та самовдосконаленні» (с. 36).

Тому ІК майбутніх педагогів у ЗВО розглядаємо як складову їх професійної компетентності, що включає основні змістовні й функціональні компетентності. Цілісна структура компетентності педагога включає сукупність загальних, базових, спеціальних і особистісних компетентностей. До загальної компетентності входять загальні ключові змістовні й основні функціональні компетентності. До складу професійної – базові професійні компетентності фахівця в певній галузі знань. Спеціальні професійні компетентності зумовлені специфікою освітнього закладу і суб'єкта, на який спрямована діяльність, а виконання конкретної педагогічної дії, рішення конкретного педагогічного завдання забезпечують особистісні професійні компетентності педагога.

Формування ІК відбувається на основі принципів цілісного становлення майбутнього педагога; педагогічної комунікативності; переходу здобувача вищої освіти до суб'єкт-суб'єктних стосунків; мотивованого освоєння навичок успішної комунікації; активної взаємодії усіх суб'єктів освітньої діяльності; комплексного підходу; опори на позитивне і на стимулювання розвитку особистісних якостей педагогів.

Для формування ІК важливим є також визначення основних критеріїв (мотиваційного, когнітивного, рефлексивного, операційного), на основі яких виділяємо чотири рівні сформованості певної властивості педагога (від нульового – не сформованого, і до високого – відображає максимальну ступінь сформованості властивості педагога).

Серйозним викликом для педагогів у контексті останніх подій (пандемія COVID, повномасштабне вторгнення росії в Україну) стало впровадження в освітній процес дистанційного навчання, що потребує формування додаткових компетентностей, зокрема й інформаційної, яка дає можливість педагогу працювати як з різноманітною інформацією у різних її формах, так і з різними засобами комунікації. Тому до складу операційного критерію відносимо й інформаційну компетентність.

Проведене опитування, в якому брали участь 30 учителів ЗЗСО Волинської області, показало, що для організації дистанційного навчання вони найбільше використовують сервіси та портали (40%), засоби відеозв'язку (35%), 17% і 7% – відповідно, месенджери та електронну пошту.

Найбільш ефективними інструментами організації дистанційного навчання студенти спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (20 респондентів) вважають віртуальні освітні середовища, засоби відеозв'язку; 17% опитаних надають перевагу решті інструментам. У цілому рівень дистанційного навчання є достатнім. Однак, студенти бачать й певні недоліки (нагромадження завдань під час вивчення дисциплін; неможливість наживо контактувати з викладачами та одногрупниками; рідкісні проблеми з програмним забезпеченням; питання самоорганізації та труднощі щодо самостійного засвоєння матеріалу), які потребують вдосконалення. Серед можливостей підвищення якості дистанційного навчання здобувачі називають: видачу лекційного та практичного матеріалу на освітніх платформах за допомогою створення електронних навчальних курсів; обговорення важких тем на відеоконференціях тощо.

З метою вдосконалення якості освіти в ЛНТУ, впровадження і розповсюдження моделі інклюзивного навчання опитування серед здобувачів показало, що 80% стверджує, що впровадження інклюзивної освіти відповідає міжнародному досвіду; 10% вважає, що «повністю відповідає» і 10% опитаних схиляються до думки, що «зовсім не відповідає». Думки респондентів щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з ООП в освітніх закладах України розподілилися відповідно таким чином: так – 60%, ні – 20%, частково – 20%. Щодо питання «Чи є ЛНТУ архітектурно доступним та безпечним середовищем для осіб з ООП?» 80% опитаних дали ствержувальну відповідь, 20% відповіли – «ні». Для вдосконалення інклюзивного навчання у ЗВО респонденти пропонують: створення усіх необхідних умов для навчання (60%), обов'язковий розвиток цієї сфери (30%), визнання прав дітей з ООП (10%).

Тому для успішного формування у майбутніх педагогів ІК, стимулювання розвитку їхньої професійної діяльності потрібно враховувати такі основні аспекти: саморозвиток керівників закладів освіти; їх компетентність у сфері управлінської діяльності, здатність до інноваційних перетворень; особливості стилю спілкування в освітньому просторі; характер спільної діяльності усіх учасників; педагогічну майстерність педагогів; бажання бути готовим і відкритим до інновацій; розмаїття форм роботи; прагнення до постійного розвитку; врахування досвіду авторитетних особистостей в галузі педагогіки та інноваційної практики освіти.

ІК може формуватися тільки тоді, коли педагог самостійно усвідомлює свою причетність та бере на себе відповідальність за свої дії і вчинки; намагається протистояти зовнішнім обставинам; планувати і досягати певних цілей у своїй діяльності; готовий змінюватися заради досягнення поставлених цілей тощо. Формування ІК має здійснюватися на основі стратегічних дій: потреби у володінні системою новітніх знань, інноваційними засобами діяльності; здатності приймати оригінальні рішення і нести за них відповідальність; системного мислення; навчання впродовж життя; творчої самореалізації; визначення цілей і прагнення до їх реалізації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отож, ІК педагога – це його здатність і вміння формувати інклюзивне освітнє середовище, створювати в ньому комфортну атмосферу; виконувати професійну діяльність на високому рівні, дбати про свій професійний розвиток, активно працювати над підвищенням свого саморозвитку шляхом здобуття нових знань та умінь щодо питань інклюзії та інклюзивної освіти.

Характеристика особливостей формування ІК майбутніх педагогів дає можливість для створення певної педагогічної моделі їхньої підготовки, що є перспективою подальших досліджень.

Література

1. Ашиток Н. Проблеми інклюзивної освіти в Україні. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, 2015. Вип. 1/33 С. 4–11. URL: http://dspu.edu.ua/pedagogics/arhiv/33_1_2015/3.pdf (дата звернення 22.08.2023).
2. Бабаян Ю. О., Нор К.Ф. Структура рефлексивної компетентності викладача вищої школи. *Наук. вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Миколаїв, 2014. № 2.13. С. 22–26.
3. Бовкуш К. П. Готовність педагога до інклюзивної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015. № 4 (48). С. 3–9.
4. Васильєва Г. Організаційно-педагогічні умови формування методичної компетентності учителів інклюзивної форми навчання. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*, 2021, № 2 (106). С. 193–210.
5. Зобенько Н. А. До питання професійної готовності майбутніх учителів початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2022. Випуск 1 (50). С. 98–102.
6. Красовська О. О., Міськова Н. М., Хом'як О. А. Формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів до використання арт-терапевтичних технологій в освітньому середовищі ЗДО та НУШ. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. № 2 (35), 2020. С. 106–112.
7. Остряк Т. С. Стан готовності науково-педагогічних працівників до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Педагогічні науки : Збірник наукових праць*, 2017. Випуск LXXV, Том. 3. С. 129–133.

8. Педорич А. В. До питання готовності педагогів до інклюзивної освіти. *Освітологія : українсько-польський науковий журнал*. Київ : ТОВ «ВП ЕДЕЛЬВЕЙС», 2018. № 7. С. 101–107.
9. Потапюк Л. М. Організація інклюзивної освіти у вітчизняному просторі. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, 2021. № 1 (21). Дніпро. С. 119–126.
10. Потапюк Л. М. Соціальна інклюзія у сучасних освітніх закладах. *Витоки педагогічної майстерності : журнал / Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава*, 2021. Вип. 27. (Серія «Педагогічні науки»). С. 205–210.
11. Потапюк Л. М. Формування професійної відповідальності майбутніх фахівців. *Інженерні та освітні технології*. Кременчук : КрНУ, 2020. Том 8. № 3. С. 33–43. URL: <http://eetecs.kdu.edu.ua/index.php/ru/journalarchive/109-eetecs202003ru> (дата звернення 22.08.2023).
12. Потапюк Л. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічного вишу. *Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах*. Кременчук: КрНУ, 2018. Вип. 1 (21). С. 40–47. URL: http://eetecs.kdu.edu.ua/2018_01/EETECSS2018_0106.pdf (дата звернення 20.08.2023).
13. Потапюк Л. М., Потапюк І. П. Моральні імперативи вдосконалення вищої освіти. *Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах*. Кременчук : КрНУ, 2017. Вип. 1 (17). С. 33–40. URL: http://eetecs.kdu.edu.ua/2017_01/EETECSS2017_0104.pdf (дата звернення 20.08.2023).
14. П'ятакова Т. Розвиток інклюзивної компетентності: швейцарський досвід. *Порівняльно-педагогічні студії*, 2012. № 1 (11). С. 93–98.
15. Шевців З. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Рівне, 2017. 44 с.
16. Evans J., Vincent C. Parental choice and special education. Choice and diversity in schooling : perspectives and prospects. London : Routledge, 2017. P. 102–115.
17. Shostak O., Nikolenko I., Sereda I., Pushkarova T., Potapiuk L. Formation of an inclusive approach in the education of children with special educational needs (Ukrainian experience). *Conhecimento & Diversidade, Niterói*, 2023. v. 15, n. 38 Jul./Set. 280–305.

References

1. Ashytok, N. (2015). Problemy inkluzivnoi osvity v Ukraini [Problems of inclusive education in Ukraine]. *Humanities Studies*, 1/33, 4-11. Retrieved from: http://dspu.edu.ua/pedagogics/arhiv/33_1_2015/3.pdf (date of appeal: 22.08.2023) (ukr).
2. Babaian, Yu. O., Nor, K. F. (2014). Struktura refleksyvnoi kompetentnosti vykladacha vyshchoi shkoly [The structure of reflective competence of a higher education teacher]. *Scientific Bulletin of the Mykolaiv National University named after V.O. Sukhomlynsky*, 2.13, 22-26 (ukr).

3. Bovkush, K. P. (2015). Hotovnist pedahoha do inkluzyvnoi osvity [Teacher's readiness for inclusive education]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4(48), 3-9 (ukr).
4. Vasylieva, H. (2021). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti uchyteliv inkluzyvnoi formy navchannia [Organizational and pedagogical conditions for the formation of methodological competence of teachers of inclusive education]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 2(106), 193-210 (ukr).
5. Zobenko, N. A. (2022). Do pytannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkluzyvnoi osvity [On the issue of professional readiness of future primary school teachers to work in inclusive education]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social work»*. 1(50), 98-102 (ukr).
6. Krasovska, O. O., Miskova, N. M., Khomiak, O. A. (2020). Formuvannia inkluzyvnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv do vykorystannia art-terapevtychnykh tekhnolohii v osvitnomu seredovyshti ZDO ta NUSh [Formation of inclusive competence of future teachers to use art-therapeutic technologies in the educational environment of preschool and secondary schools]. *Bulletin of Zaporizhzhia National University. Pedagogical sciences*, 2(35), 106-112 (ukr).
7. Ostrianko, T. S. (2017). Stan hotovnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv do roboty v umovakh inkluzyvnoi osvity [The state of readiness of scientific and pedagogical workers to work in the conditions of inclusive education]. *Pedagogical sciences: Collection of scientific works*, LXXV, 3, 129-133 (ukr).
8. Pedorych, A. V. (2018). Do pytannia hotovnosti pedahohiv do inkluzyvnoi osvity [On the issue of teachers' readiness for inclusive education]. *Education: Ukrainian-Polish scientific journal*, 7, 101-107 (ukr).
9. Potapiuk, L. M. (2021). Orhanizatsiia inkluzyvnoi osvity u vitchyznianomu prostori [Organization of inclusive education in the national space]. *Bulletin of the Alfred Nobel University. Series «Pedagogy and Psychology»*. *Pedagogical sciences*, 1(21), 119-126 (ukr).
10. Potapiuk, L. M. (2021). Sotsialna inkluziia u suchasnykh osvitnikh zakladakh [Social inclusion in modern educational institutions]. *The origins of pedagogical excellence. Series «Pedagogical Sciences»*, 27, 205-210 (ukr).
11. Potapiuk, L. M. (2020). Formuvannia profesiinoi vidpovidalnosti maibutnikh fakhivtsiv [Formation of professional responsibility of future specialists]. *Engineering and educational technologies*, 8, 3, 33-43. Retrieved from: <http://eetecs.kdu.edu.ua/index.php/ru/journalarchive/109-eetecs202003ru> (date of appeal: 22.08.2023) (ukr).
12. Potapiuk, L. M. (2020). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho vyshu [Formation of professional competence of future specialists of a technical university]. *Engineering and educational technologies in electrical and computer systems*, 1(21), 40-47. Retrieved from: http://eetecs.kdu.edu.ua/2018_01/EETecs2018_0106.pdf (date of appeal: 20.08.2023) (ukr).
13. Potapiuk, L. M., Potapiuk, I. P. (2017). Moralni imperatyvy vdoskonalennia vyshchoi osvity [Moral imperatives for improving higher education]. *Engineering and*

- educational technologies in electrical and computer systems*, 1(17), 33-40. Retrieved from: http://eetecs.kdu.edu.ua/2017_01/EETECS2017_0104.pdf (date of appeal: 20.08.2023) (ukr).
14. Piatakova, T. (2012). Rozvytok inkluzyvnoi kompetentnosti: shveitsarskyi dosvid [Development of inclusive competence: the Swiss experience]. *Comparative pedagogical studies*, 1(11), 93-98 (ukr).
  15. Shevtsiv, Z. (2017). Teoriia i metodyka profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly do roboty v inkluzyvnomu seredovyskhi zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Theory and methods of professional training of future primary school teachers to work in an inclusive environment of a general educational institution], extended abstract of Doctor's thesis (ukr).
  16. Evans, J., & Vincent, C. (2017). Parental choice and special education. Choice and diversity in schooling: perspectives and prospects (pp. 102-115). London: Routledge (eng).
  17. Shostak O., Nikolenko I., Sereda I., Pushkarova T., Potapiuk L. (2023). Formation of an inclusive approach in the education of children with special educational needs (Ukrainian experience). *Conhecimento & Diversidade, Niterói*, v. 15, n. 38 Jul./Set. 280–305 (eng).

INCLUSIVE COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS AS AN INTEGRAL PART OF PROFESSIONAL COMPETENCE: SPECIFIC FEATURES OF FORMATION

L. Potapiuk, V. Kovalchuk

The article substantiates the essence of the concept of inclusive competence, considering it as the main component of the professional competence of future teachers, and describes the peculiarities of its formation aimed at introducing and developing inclusive education in the national educational space. The results of the study claim that the success of personal adaptation in the educational environment and society significantly depends on the formation of inclusive competence. Emphasis is placed on the inclusion of a set of general, basic, special and personal competencies in the integral structure of the teacher's competence. The principles on the basis of which inclusive competence is formed are highlighted in the article. The following principles are singled out as the fundamental ones: all-round formation of a future teacher's pedagogical communication skills, the transition of the student of higher education to subject-subject relations, motivated development of effective communication skills, active interaction of all subjects of educational activity, comprehensive approach, reliance on the positive, stimulation of the development of personal qualities of teachers, etc. The study focuses on the strategic directions in the activities of future teachers and substantiates the main criteria (motivational, cognitive, reflective, operational), using which the levels of formation of certain teaching properties are distinguished (from zero to high). In connection with the implementation of distance learning in the educational process, special attention is focused on the introduction of information competence indicators into the operational criterion.

Keywords: inclusive education, inclusive competence, formation of inclusive competence, future teachers, inclusive educational environment.

Потапюк Лілія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціогуманітарних технологій Луцького національного технічного університету (м. Луцьк, Україна). E-mail: potapiuk2020@gmail.com

Potapiuk Liliia Mykolaivna – Candidate of Sciences in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the Socio-Humanitarian Technologies Department of the Lutsk National Technical University (Lutsk, Ukraine). E-mail: potapiuk2020@gmail.com

Ковальчук Василь Васильович – студент другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Освітні, педагогічні науки» Луцького національного технічного університету (м. Луцьк, Україна). E-mail: kovalchukvas887@ukr.net

Kovalchuk Vasyl Vasyliovych – a student of the second (Master's) level of higher education, majoring in Educational and Pedagogical Sciences of the Lutsk National Technical University (Lutsk, Ukraine). E-mail: kovalchukvas887@ukr.net